

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ОПЕРАТОРА ФОНДОВОГО РИНКУ

WAYS OF FORMING A FINANCIAL RISK MANAGEMENT SYSTEM OF THE STOCK MARKET OPERATOR

УДК 336.761

DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.58-38>**Хвостенко В.С.**

к.е.н., доцент

Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця**Шатов В.С.**

студент

Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця**Khvostenko Vladyslav**Simon Kuznets Kharkiv National
University of Economics**Shatov Vadym**Simon Kuznets Kharkiv National
University of Economics

У статті розглянуто особливості поняття «ризик», зокрема термін «фінансовий ризик». Розглянуто місце фінансового ризику у діяльності оператора фондового ринку. Зазначено, що функції управління фінансовими ризиками на фондовому ринку збігаються із загальноприйнятими функціями управління. Виконано поділ фінансових ризиків оператора фондового ринку на систематичні та несистематичні. Складено схему управління фінансовими ризиками. Зазначено, що функційні види діяльності з підготовки, формування, вироблення, обґрунтування, прийняття, коригування й виконання управлінських рішень в умовах ризику. Визначено, що фінансові ризики можуть бути лише знижені до допустимого рівня. Коли фінансові ризики починають перебувати на неприпустимому рівні, тоді до них слід застосовувати методи захисту, головним завданням яких є зниження фінансового тиску в разі серйозних збитків.

Ключові слова: фондовий ринок, фінансовий ризик, ризикова вартість, ризик-менеджмент, хеджування, локалізація, страхування, дисипація.

В статье рассмотрены особенности понятия «риск», в частности термин

«финансовый риск». Рассмотрено место финансового риска в деятельности оператора фондового рынка. Отмечено, что функции управления финансовыми рисками на фондовом рынке совпадают с общепринятыми функциями управления. Выполнено разделение финансовых рисков оператора фондового рынка на систематические и несистематические. Составлена схема управления финансовыми рисками. Указано, что функции управления рисками – это специфические виды деятельности по подготовке, формированию, производству, обоснованию, принятию, корректированию и исполнению управленческих решений в условиях риска. Определено, что финансовые риски могут быть только снижены до допустимого уровня. Когда финансовые риски начинают находиться на недопустимом уровне, тогда к ним следует применять методы защиты, главным заданием которых является снижение финансового давления при серьезных убытках.

Ключевые слова: фондовый рынок, финансовый риск, рискованная стоимость, риск-менеджмент, хеджирование, локализация, страхование, диссипация.

The article considers the peculiarities of the definition of “risk” and in particular the concept of “financial risk”, the place of financial risk in the activities of the stock market operator. It is noted that financial risks are divided into three types, namely risks associated with the purchasing power of money; risks associated with capital investment (investment risks); risks associated with the form of organization of economic activity of the enterprise. It is determined that the financial risk management system is based on significant heterogeneity and set of financial risks and the actual functioning in different markets. It should be noted that the functions of financial risk management in the stock market coincide in full or in part with the generally accepted management functions, which are allocated by most researchers in the field of management: planning, organization, control, motivation, coordination. The division of financial risks of the stock market operator into systematic and non-systematic was performed. The scheme of financial risk management is made, and also it is defined that functions of risk management are consecutive specific kinds of activity on preparation, formation, development, substantiation, acceptance, adjustment and execution of administrative decisions in the conditions of risk. The methods and tools of financial risk management in the stock market such as avoidance, localization, insurance and dissipation are used to a greater extent in the process of non-systematic financial risk management. Compensation that reflects hedging involving derivative financial instruments may be applied to systematic financial risks. It is noted that risk management manifests itself in the form of many interrelated functions. Based on this, a financial risk management scheme is drawn up, which demonstrates the relationship between the sequences of financial risk management. The scheme makes it possible to determine that the functions of risk management are consistent specific activities for the preparation, formation, development, justification, adoption, adjustment and implementation of management decisions in terms of risk. Thus, financial risks can only be reduced to an acceptable level, it is impossible to completely eliminate them, but there may be conditions under which financial risks may be at an unacceptable level, then they should apply protection methods, the main task of which is to reduce financial pressure in case of serious losses.

Key words: stock market, financial risk, risk value, risk management, hedging, localization, insurance, dissipation.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку економічних процесів виникає необхідність використання якісних підходів до управління фінансовим ризиком оператора фондового ринку, що пов'язано з тим, що ефективне управління фінансовим ризиком оператора фондового ринку забезпечує реалізацію цілей та напрямів розвитку фондового ринку.

Проблемам управління фінансовим ризиком оператора фондового ринку сьогодні присвячено досить багато наукових та практичних досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження фінансового ризику здійснили Ф. Найт [13, с. 8], А. Маршалл

[11, с. 94], П. Самуельсон [21, с. 245], В.С. Романов [20, с. 18], О.В. Радзієвський [19, с. 18], Я.В. Парамонов [18, с. 75], М.Н. Павленков [17, с. 147], В.В. Омельченко [16, с. 12], Т.В. Нікітіна [14, с. 15], М. Луман [10, с. 87], О.Ю. Красильников [9, с. 23], Н.В. Клочкова [5, с. 18], К.А. Іванов [4, с. 13], І.Т. Бабунашвілі [2, с. 12], В.А. Акімов [1, с. 61] та багато інших. Водночас розмаїття підходів до вирішення зазначеної проблеми пояснюється відсутністю однозначного трактування самого поняття «фінансовий ризик».

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування наукових положень, розроблення практичних та методичних рекомендацій щодо вдоско-

налення процесу управління фінансовим ризиком оператора фондового ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Відсутність єдиного визначення поняття «ризик» обумовлено багатоаспектністю, складністю та суперечливістю цього явища. Ніколас Луман стверджував, що докладних досліджень з історії слова й поняття «ризик» немає, оскільки воно з'являється спочатку відносно рідко і в дуже різних предметних галузях, але мореплавання й морська торгівля були важливими сферами його використання [1, с. 61]. Найбільш активно стали вивчати різні аспекти ризику наприкінці XIX – на початку XX століття, тоді трактування поняття «ризик» в економічній науці було відділено від поняття невизначеності.

Першим дослідником, який зробив спробу привести невизначеність і ризик до економічного знаменника, був Ф. Найт, який висунув положення про те, що весь справжній прибуток пов'язаний з невизначеністю. П. Самуельсон пояснює: «Невизначеність породжує невідповідність між тим, чого люди очікують, і тим, що дійсно відбувається. Кількісним виразом цієї невідповідності і є прибуток (або збиток)» [21, с. 245].

Фінансисти схильні визначати ризик як небезпеку втрат, оскільки будь-яка фінансова операція проводиться перш за все задля отримання прибутку, завжди існує небезпека не досягти цієї мети і ще гірше, понести втрати. Трактування ризику як небезпеки переросло в концепцію. Спочатку Н. Луман відділив поняття «ризик» від поняття «небезпека» й пояснив: «Розрізнення передбачає, що існує невпевненість щодо майбутнього збитку. Або можливий збиток розглядається як наслідок рішення. Тоді ми говоримо про ризик рішення. Або ж вважається, що причини такого збитку знаходяться зовні, тобто є вплив навколишнього світу. Тоді ми говоримо про небезпеку» [10, с. 87].

Пізніше концепція ризику як небезпеки, що характеризується зосередженістю на традиціях, що приводить до оборонної лінії поведінки, отримала широку сферу застосування (природа, техносфера, суспільство, економіка).

Джерелом небезпеки є дія, що здійснюється суб'єктом і переводить невизначеність у ризик, що В.А. Акімов визначає як «обмежений у деякій сфері діяльності процес, діяльність або стан певного обсягу навколишнього середовища, здатний привести до її реалізації в тій чи іншій формі, що супроводжується виникненням негативних впливів, втратами, формуванням несприятливих умов для організації в навколишньому середовищі» [1, с. 61].

Зниження небезпеки пов'язано з розподілом ресурсів для скорочення ймовірності негативних подій. Оскільки ризик найчастіше пов'язують з негативними ситуаціями, які є небезпечними,

показником ризику в рамках зазначеної концепції є ймовірність впливу негативної події на збиток від нього, а зменшення цих складових частин є одним із завдань управління ризиком.

Фінансові ризики підрозділяються на такі три види [7, с. 15]:

- ризики, пов'язані з купівельною спроможністю грошей;
- ризики, пов'язані зі вкладенням капіталу (інвестиційні ризики);
- ризики, пов'язані з формою організації господарської діяльності підприємства.

Управління фінансовими ризиками має системний характер. Оскільки економічне середовище породжує все нові й нові фінансові ризики, то система управління повинна мати здатність інтегрувати нові елементи, тобто гнучко реагувати на появу нових ризиків.

Складність системи управління фінансовими ризиками ґрунтується на значній неоднорідності та сукупності фінансових ризиків, а також на фактичному функціонуванні на різних ринках. В рамках складності структури під час управління фінансовими ризиками необхідно враховувати такі загальні аспекти, виділені Г.В. Черновою і А.А. Кудрявцевим:

- багатофункціональність та універсальність, тобто здатність боротися з якісно різними фінансовими ризиками;
- модульність, тобто можливість використання різних сполучень процедур управління в різних ситуаціях, що дає змогу врахувати специфіку конкретної ситуації і за необхідності налаштувати зазначену систему на рішення індивідуальних потреб користувача;
- багаторівневність, тобто забезпечення оптимальної ієрархічної структури прийняття рішень, яка формує адекватний розподіл повноважень і відповідальності [23, с. 46].

Результативність системи управління фінансовими ризиками має забезпечувати:

- адекватність, що виражається у здатності оперативно виділяти всі ресурси, необхідні для досягнення поставлених цілей;
- ефективність, що виражається у здатності долати наслідки виникнення несприятливих ситуацій за мінімального обсягу ресурсів.

Функції, методи та інструменти управління фінансовими ризиками мають відповідати цілям і завданням управління, визначення яких є найважливішим кроком у правильній організації захисту від ризиків. Головною метою управління фінансовими ризиками є забезпечення успішного функціонування економічного суб'єкта в умовах ризику.

Цей факт означає, що за отримання найгіршого фінансового результату система управління має скоригувати діяльність суб'єкта в напрямі стабільності та стійкості.

Більш розгорнуті цілі ризик-менеджменту для компанії визначає В.В. Омельченко, вказуючи на збільшення вартості підприємства відразу в декількох аспектах: «він повинен скорочувати ймовірність фінансового краху компанії, знижувати ризик, який загрожує менеджерам, які вклали в компанію (у вигляді вкладень в цінні папери і товари/послуги) більшу частину своїх коштів, він повинен підвищувати ефективність компанії. Ризик-менеджмент повинен збільшити позикові можливості компанії, підтримувати рівень ризику на постійному рівні, допомагаючи інвесторам оцінити діяльність компанії» [16, с. 12].

Управління ризиками проявляється у вигляді безлічі взаємопов'язаних функцій. Функції управління ризиками – це послідовні специфічні види діяльності з підготовки, формування, вироблення, обґрунтування, прийняття, коригування й виконання управлінських рішень в умовах ризику (рис. 1) [4, с. 13].

Результатом таких дій є ситуаційний план, який містить конкретні приписи дій для кожного учасника фінансових відносин та опису їх наслідків, що дає можливість швидко діяти в непередбачених обставинах, зменшуючи ризик прийняття необдуманих рішень.

Безумовно, функції управління фінансовими ризиками на фондовому ринку збігаються повністю або частково із загальноприйнятими функціями управління, які виділяються більшістю дослідників в галузі управління. Отже, ними є функції планування, організації, контролю, мотивації, координації. Функції управління фінансовими ризиками реалізуються через певні методи, які традиційно розглядаються як інструкції для керування підприємством із процесом виробництва товарів або услуг [15, с. 54].

Необхідність ідентифікації та аналізу ризику виникає після формування нової ризикової ситуації під час здійснення фінансових операцій. Не можна працювати з ризиком, якщо не знаєш, що він взагалі існує.

Ідентифікація та аналіз фінансового ризику на фондовому ринку полягають у виділенні у складі фінансових операцій факторів невизначеності розвитку подій, що приводять до невизначеності фінансового результату. Як приклади опера-

цій, які належать до цієї сукупності, можна навести операції з фіксованою прибутковістю, що не збігаються за терміном, операції з акціями, фінансовими інструментами, валютою тощо.

Наступним методом є оцінювання ризику з точки зору шкоди, якого зазнає суб'єкт в разі настання. А.С. Шапкін і А.В. Шапкін відзначають, що кількісне оцінювання ступеня ризику, можливість побудови інтервалів за відомою ймовірністю дає змогу з більшою надійністю впливати на розглянутий економічний процес задля збільшення прибутку й зниження ризику. Ризик не є постійною величиною, це випадкова подія, яка настає всупереч волі людини. Він змінюється під впливом різних факторів. Для відстеження розвитку ризику ведеться відповідний статистичний облік, здійснюються аналіз та оброблення зібраної інформації. Використання методів математичної статистики залежить від сфери галузі виду діяльності [24, с. 418].

Виходячи з отриманої інформації про можливий розвиток ризику, маємо провести його оцінювання, що полягає в аналізі всіх ризикових обставин, які характеризують параметри ризику. Оцінка ризику – це оцінка ймовірності (частоти) настання

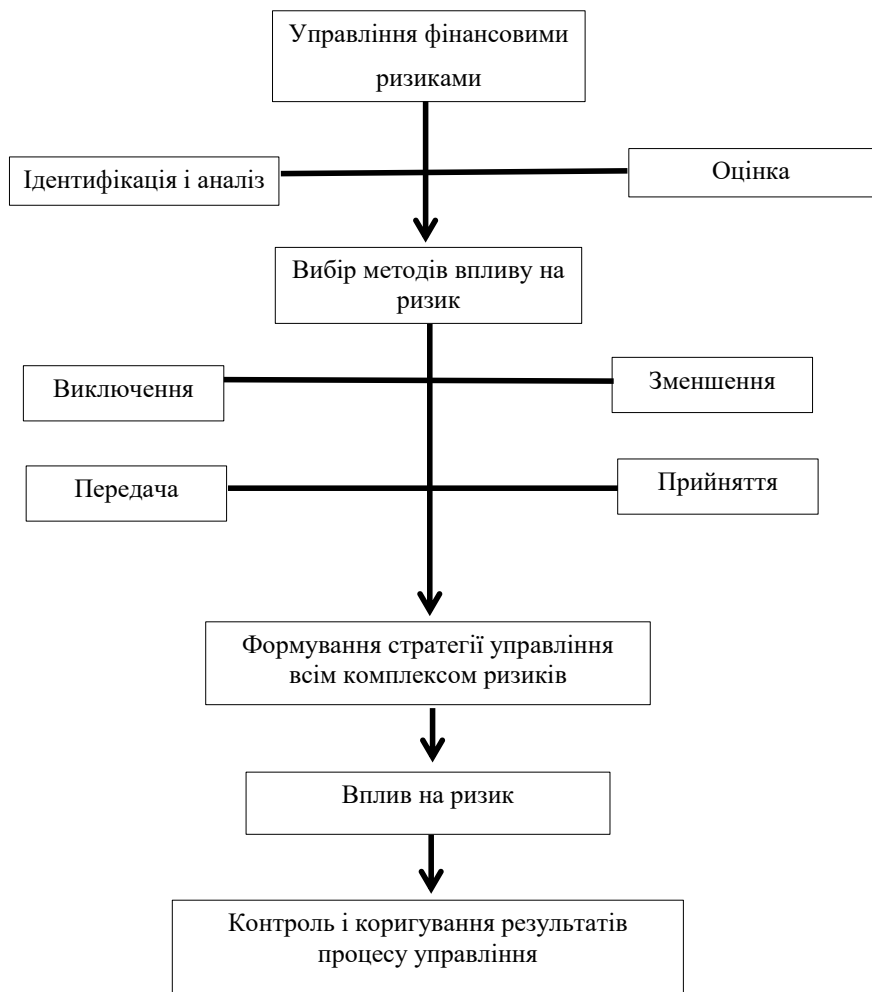

Рис. 1. Схема управління фінансовими ризиками

небезпеки, прогнозування ймовірності рівня втрат і визначення їх вартісної величини.

Наскільки точно оцінюється ймовірність настання події, настільки об'єктивно може бути оцінений розмір ризику.

Оцінка ринкового ризику передбачає визначення суми, яку фінансовий суб'єкт може втратити в результаті вчинення сукупності вищезазваних операцій. Такою оцінкою може бути межа втрат за певний період, виражена в грошових одиницях.

Для вимірювання фінансових ризиків систематичного характеру, крім апарату класичної теорії портфеля фінансових активів, використовуються спеціальні ймовірнісні моделі, найбільш поширеною з яких є методологія "Value-at-Risk" – «ризикова вартість» (скорочено VAR). Оскільки концепція ризикової вартості є фундаментом сучасної теорії фінансового ризик-менеджменту, розглянемо її детальніше [8, с. 55].

Необхідність єдиної, оперативної та загальнозрозумілої оцінки можливих втрат вартості портфеля активів на певний період часу зумовила появу показника ризикової вартості, що відповідає всім цим вимогам. Його популярність серед найбільших учасників фінансового ринку пояснювалась тим, що завдяки відомій спрощеності він був доступний для розуміння керівників на всіх рівнях управління.

Згодом показник ризикової вартості став повноцінним стандартом інформації про ризик економічного інституту, який міг як використовуватися всередині суб'єкта, так і зазначатися у звітах для інвесторів і регулюючих органів. VAR – це статистична оцінка максимальних втрат за вибраним інструментом (портфелем) за заданого розподілу ринкових чинників за вибраний період часу з високим рівнем ймовірності. Проінтерпретуємо VAR таким реченням: існує впевненість на X% (зі ймовірністю X%), що втрати не перевищать Y грошових одиниць протягом N наступних днів. В цьому реченні невідома величина Y і є VAR.

Очевидно, що базовою інформацією, необхідною для визначення величини VAR, є залежність між розмірами прибутків та збитків і можливостями їх появи, реалізована у ймовірнісному розподілі ринкових чинників, що на практиці далека від нормального Гаусовського закону розподілу й періоду підтримки позиції, на якому оцінюються втрати. Вибір тимчасового періоду залежить від частоти вироблених угод із розглянутими активами, а також від їх ліквідності. Для економічних суб'єктів, які здійснюють активні операції на ринках капіталу, типовим періодом розрахунку є один день, тоді як стратегічні інвестори та нефінансові компанії можуть використовувати великі періоди часу. Під час вибору тимчасового періоду слід враховувати наявність статистики щодо розподілу прибутків та збитків для бажаного інтервалу часу.

Зі збільшенням періоду зростає показник ризикової вартості.

І.В. Готовчіков пояснює особливості використання VAR: «він (VAR) всього лише допомагає уявити, чи є ризики, яким піддається компанія, тими ризиками, які вона хотіла б на себе взяти або думає, що вона на себе взяла. VAR не може сказати керуючому компанії, «скільки ризику треба взяти», а може тільки сказати, «скільки ризику вже взято»» [3, с. 18].

Показник ризикової вартості не є єдиним та універсальним інструментом оцінювання ризиків. Як правило, розрахунок ризикової вартості супроводжується детальним аналізом декількох можливих сценаріїв, моделюванням емпіричних розподілів імовірностей і тестуванням портфеля на стійкість до змін основних параметрів. Як зазначає Р.М. Мельников, «використання нових математичних методів дало змогу уточнити і покращити вирішення старих наукових проблем, а також відкрити принципово нові напрями дослідження». Величина ризикової вартості як узагальнююча оцінка ринкового ризику потрібна перш за все для прийняття оперативних рішень [12, с. 37].

У практиці оцінювання ризиків існує метод експертних оцінок із застереженням про їх суб'єктивність та ненадійність. Е.А. Кондратюк зазначає, що експертний метод має право на життя, «однак сфера його застосування зазвичай обмежена комплексними разовими проектами» [6, с. 69].

Достовірність, отриманих оцінок, узагальнюючих думки експертів, за формулюванням Л.Н. Коршунової, «залежить від кваліфікованості експертів, незалежності їх суджень, а також методу забезпечення проведення експертизи» [7, с. 15]. Як зауважують М.Н. Павленков і Л.С. Маєва, «характеристики груп експертів визначаються на основі індивідуальних характеристик експертів: компетентності, креативності, відносин до експертизи, конформізму, конструктивності мислення, колективізму самокритичності» [17, с. 147].

Якщо факт фінансового ризику має місце, то існує можливість уникнути або відхилити його реалізацію. На третьому етапі підключаються методи зниження фінансових ризиків, які включають способи зниження ймовірності настання ризикової події, виключення ризику, а також зменшення потенційних збитків у разі його настання. Методи зниження фінансових ризиків на фондовому ринку багато в чому схожі з методами, використовуваними в інших секторах економіки.

Найбільш простий спосіб попередження фінансового ризику – це його уникнення, тобто відмова фінансового суб'єкта проводити ризикові фінансові операції. Прийоми ухиляння від ризику пов'язані або зі зниженням числа прийнятих ризикових рішень, або взагалі з їх вилученням з прак-

тики конкретного бізнесу, або з явним вибором рішень, що характеризуються відносно малим рівнем ризику. Проте розглянуті вище стратегії поведінки не властиві учасникам фондового ринку, націленим на отримання прибутку.

Найбільш поширеним інструментом ризик-менеджменту є система обмежень (лімітів), що дає змогу істотно підвищити рівень фінансової безпеки. Сутність обмеження полягає в обмеженні схильності свідомо приймати ризик як певну величину. Якщо йдеться, припустимо, про управління власною позицією за портфелем фінансових інструментів, то можливим є встановлення лімітів на обсяг портфеля, структуру портфеля в розрізі ринків, інструментів, емітентів, максимальний розмір збитків (точка закриття позиції) як за портфелем загалом, так і за окремими паперами.

Класичне страхування полягає у створенні страхового (резервного) фонду, платежі в який істотно менше розміру компенсаційної виплати в разі реалізації несприятливої екологічної ситуації. Такий метод зниження ризиків не придатний для систематичних ризиків, процес мінімізації яких реалізується іншими механізмами, відмінними від класичного страхування.

Страхування виступає як засіб прямої передачі ризиків третій особі. В цьому разі відбувається передача більшої частки ризику від економічного суб'єкта, а саме страхувальника, страховику. Д. Маршалл чітко визначає дві проблеми використання страхування під час зниження ризику: «По-перше, поява посередника – страховика – припускає, що вартість страхування буде перевищувати очікувану грошову вартість. По-друге, не всі ризики страховані».

Для більшого скорочення фінансових ризиків економічний суб'єкт може створити власний резервний фонд на покриття непередбачених витрат внаслідок прояву ризику. Однак ні страхування, ні резервування не націлені на зменшення ймовірності настання ризикової події. Ці методи тільки реалізують відшкодування матеріального збитку, й частіше вони використовуються в процесі управління несистематичними ризиками. Найбільш загальними методами, що дають змогу знизити низку фінансових ризиків як несистематичного, так і систематичного характеру, є хеджування та диверсифікація.

Хеджування – це форма захисту від можливих втрат шляхом укладення угод, які врівноважують ризику. Така форма захисту, за словами Т.В. Нікітіної, є «прямим методом страхування з біржових стратегій» [20, с. 18].

С. Росс визначає хеджування як метод страхування від втрат і «зниження залежності фірми від коливань цін або процентних ставок» [21, с. 245].

У зв'язку з тим, що суб'єкти ринкових відносин не можуть повністю виключати дію фактору постій-

ного ризику втрат внаслідок зміни кон'юнктури ринку, вони змушені намагатися прогнозувати розвиток майбутніх ситуацій і хеджувати свої дії всілякими способами.

Якщо метою страхування є нейтралізація можливих негативних коливань кон'юнктури ринку для інвестора або споживача того чи іншого активу, то мета хеджування полягає в перенесенні ризику зміни ціни з одного учасника ринку на іншого. Інструментами, найбільш широко використовуваними для хеджування, є ф'ючерсні контракти, форвардні контракти, опціонні контракти й свопи, тобто похідні фінансові інструменти.

Під хеджуванням також можна розуміти процес формування складної позиції, чутливої тільки до окремих складових частин зміни цін фінансових інструментів, з яких (змін) передбачається отримати дохід. Наприклад, можливим є придбання акцій деякого емітента на основі прогнозу зростання вартості цих акцій порівняно з ринком загалом (акції емітента недооцінені), при цьому існує ризик зниження всього ринку акцій, який можна хеджувати за рахунок формування короткої позиції у фондовому індексі (продаж ф'ючерсу на індекс).

Іншим інструментом управління ризиками є диверсифікація як спосіб зменшення сукупної схильності ризику за рахунок розподілу коштів між різними активами, ціни яких не взаємопов'язані або недостатньо взаємопов'язані між собою. Диверсифікація дає змогу знизити максимально можливі втрати за одну подію, однак при цьому одночасно зростає кількість видів ризику, які необхідно контролювати. Диверсифікація є одним з найбільш популярних механізмів такого несистематичного виду ризику, як кредитний, під час формування портфеля фінансових активів, портфелів банківських позичок і пасивів.

Диверсифікація ефективна тільки для зменшення несистематичного ризику, тоді як систематичні ризики не можуть бути зменшені шляхом зміни структури портфеля. Звісно, диверсифікацію потрібно розуміти в широкому сенсі: як стратегічний підхід до управління бізнесом загалом, що означає диверсифікацію напрямів діяльності, ринків, клієнтської бази тощо.

Виходячи із загальної класифікації ризиків з поділом на систематичні та несистематичні ризики, зауважимо, що такі підходи до зниження фінансових ризиків, як уникнення, локалізація, страхування, використовуються здебільшого в процесі управління фінансовими ризиками несистематичного характеру. Компенсація, що відображає хеджування із залученням похідних фінансових інструментів, може бути застосована до систематичних фінансових ризиків.

Деякі ризики можуть бути лише знижені до допустимого рівня, щодо ризиків, які перебувають на неприпустимому рівні, то до них засто-

совуються методи захисту, головним завданням яких є зниження фінансового тиску в разі серйозних збитків. Задля цього суб'єкт фінансового ринку може:

- оплачувати збитки за ступенем їх виникнення безпосередньо з коштів, відведених на поточні витрати;
- регулярно відкладати певну суму, поміщаючи у внутрішній фонд, тобто резерв, надалі використовуючи його для покриття збитків;
- переводити ризики у страхові компанії, реалізуючи всі процедури перестраховування;
- залучати кредитні та інвестиційні ресурси банків та інших фінансових інститутів для компенсації збитків.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, обґрунтовано наукові положення та розроблено практичні й методичні рекомендації щодо вдосконалення процесу управління фінансовим ризиком оператора фондового ринку. Розглянуто методи та інструменти управління фінансовими ризиками на фондовому ринку. Виходячи із загальної класифікації ризиків, ми виконали поділ фінансових ризиків на систематичні та несистематичні ризики, визначили, що такі підходи до зниження фінансових ризиків, як уникнення, локалізація, страхування й дисипація, використовуються здебільшого в процесі управління фінансовими ризиками несистематичного характеру. Компенсація, що відображає хеджування із залученням похідних фінансових інструментів, може бути застосована до систематичних фінансових ризиків.

Фінансові ризики можуть бути лише знижені до допустимого рівня, повністю виключити їх неможливо, проте можуть виникати такі умови, за яких фінансові ризики можуть перебувати на неприпустимому рівні, тоді до них слід застосовувати методи захисту, головним завданням яких є зниження фінансового тиску в разі серйозних збитків.

Задля цього суб'єкт фінансового ринку може:

- оплачувати збитки за ступенем їх виникнення безпосередньо з коштів, відведених на поточні витрати;
- регулярно відкладати певну суму, поміщаючи у внутрішній фонд, тобто резерв, надалі використовуючи його для покриття збитків;
- переводити ризики в страхові компанії, реалізуючи всі процедури перестраховування;
- залучати кредитні та інвестиційні ресурси банків та інших фінансових інститутів для компенсації збитків.

Зазначено, що управління ризиками проявляється у вигляді безлічі взаємопов'язаних функцій. Керуючись цим, ми склали схему управління фінансовими ризиками, що демонструє взаємозв'язок послідовності та управління рівнем фінансового ризику. Схема дає змогу визначити, що функції управління ризиками – це послідовні

специфічні види діяльності з підготовки, формування, вироблення, обґрунтування, прийняття, коригування й виконання управлінських рішень в умовах ризику.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Акимов В.А. Риски в природе, техносфере, обществе и экономике. Москва : Деловой экспресс, 2004. 151 с.
2. Бабунашвили И.Т. Факторы и принципы развития регионального финансового рынка : автореф. дисс. ... канд. экон. наук. Краснодар, 2006. 13 с.
3. Готовчиков И.В. Финансовые риски. *РИСК*. 2004. № 4. С. 23–32.
4. Иванов К.А. Стратегия управления рисками на срочном рынке производных финансовых инструментов в условиях глобализации : автореф. дисс. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.10. Ростов-на-Дону, 2015. 13 с.
5. Клочкова Н.В. Управление финансовыми рисками как инструмент управления финансовыми ресурсами энергетических компаний. *Финанси і кредит*. 2017. № 22. 46 с.
6. Кондратюк Е.А. Рыночные риски коммерческого банка: методы оценки и управления : автореф. дисс. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.10. Москва, 2015. 71 с.
7. Коршунова Л.Н. Оценка и анализ рисков. Ростов-на-Дону : Феникс, 2007. 15 с.
8. Костіна Н.І. Імітаційне моделювання фондового ринку України. *Актуальні проблеми економіки*. 2013. № 11. 55 с.
9. Красильников А.Ю. Риски развития регионального рынка ценных бумаг. *Риски в национальной экономике*. Саратов, 2013. 35 с.
10. Луман М. Поняття ризику. *Тези*. 1994. № 5. 150 с.
11. Маршалл Дж. Фінансова інженерія: Повне керівництво по фінансовим нововведенням / пер. з англ. Москва, 1998. 188 с.
12. Мельников Р.М. Управление процентным риском портфеля ГКО-ОФЗ в посткризисный период : дисс. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.10, 08.00.13. Москва, 2011. 41 с.
13. Найт Ф.Х. Поняття ризику та невизначеності. *THESIS*. 1994. Вип. 5. С. 12–28.
14. Никитина Т.В. Страхование коммерческих и финансовых рисков. Санкт-Петербург : Питер, 2012. 20 с.
15. Носова О.В. Інвестиційний клімат в Україні: основні напрями поліпшення. *Стратегічні пріоритети*. 2008. № 1. С. 59–65.
16. Омельченко В.В. Побудова корпоративної системи управління фінансовими ризиками. *Фінансовий менеджмент в страховій компанії*. 2006. № 3. Довідково-правова система «Гарант Платформа F1»: за станом на 28 жовтня 2017 р.
17. Павленков М.Н. Экспертные методы оценки рисков. Математические методы и информационные технологии в экономике, социологии и образовании : сборник статей. Пенза : Пензенская государственная технологическая академия, 2017. 259 с.

18. Парамонов Я.. Финансовые риски корпораций : дисс. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.10. Москва, 2005. 153 с.

19. Радзієвський О.В. Суперечності доларизації економіки України в умовах фінансової глобалізації. *Економіка України*. 2015. № 2. С. 16–23.

20. Романов В.С. Понятие рисков в экономической деятельности. URL: <http://www.aup.ru/articles/finance/1.htm> (дата звернення: 18.09.2020).

21. Росс С. Основы корпоративных финансов / пер. з англ. Москва : Лабораторія базових знань, 2001. 704 с.

22. Самуельсон П. Економіка. Москва : МГП «Алгон» ВНИИС, 1993. 120 с.

23. Чернова Г.В., Кудрявцев А.А. Управління ризиками. Москва, 2007. 46 с.

24. Шапкин А.С., Шапкин В.А. Экономические и финансовые риски. Оценка, управление, портфель инвестиций. 8-е изд. Москва : Дашков и Ко, 2012. 544 с.

REFERENCES:

1. Akimov V.A. (2004) Riski v prirode, tehnosfere, obshhestve i ekonomyke [Risks in nature, technosphere, society and economy]. Moscow: Business Express, 2004, pp. 151.

2. Babunashvili I.T. (2006) Faktory i principy razvitiya regionalnogo finansovogo rynka [Factors and principles of development of the regional financial market]: abstract dis. to-that econom. sciences. Krasnodar, 13 p.

3. Gotovchikov I.V. (2004) Finansovye riski [Financial risks]. RISK. № 4, pp. 23–32.

4. Ivanov K.A. (2015) Strategiya upravleniya riskami na srochnom rynke proizvodnyh finansovyh instrumentov v usloviyah globalizatsii [Risk management strategy in the derivatives market in the context of globalization] (PhD Thesis), Rostov-on-Don.

5. Klochkova N.V. (2017) Upravlinnya finansovimi rizikami yak instrument upravlinnya finansovimi resursami energetichnih kompanij [Management of financial resources as an instrument of management of financial resources of energy companies]. Finance and credit. № 22. 46 p.

6. Kondratyuk E.A. (2015) Rynochnye riski kommercheskogo banka: metody ocenki i upravleniya [Market risks of a commercial bank: methods of assessment and management] (PhD Thesis), Moscow.

7. Korshunova L.N. (2007) Ocenka i analiz riskov [Risk assessment and analysis]. Rostov-on-Don: Phoenix. (in Russian)

8. Kostina N.I. (2013) Imitacijne modelyuvannya fondovogo rinku Ukraini. Aktualni problemi ekonomiki [Simulation modeling of the stock market of Ukraine. Current economic problems], № 11. 55 p.

9. Krasilnikov A.U. (2013) Riski razvitiya regionalnogo rynka cennyh bumag. Riski v nacionalnoj ekonomike [Risks of development of the regional securities market. Risks in the national economy]. Saratov, 35 p.

10. Luhmann M. (1994) Ponyattya riziku [The concept of risk]. Tezi. № 5. 150 p.

11. Marshall J. (1998) Finansova inzheneriya: Povne kerivnictvo po finansovim novovveden [Financial Engineering: Beyond the Financial Innovation Criteria]: translated from English. Moscow, 188 p.

12. Melnikov P.M. (2011) Upravlenie procentnym risikom portfelya GKO-OFZ v postkrizisnyj period [Management of interest rate risk of the GKO-OFZ portfolio in the post-crisis period] (PhD Thesis), Moscow.

13. Night F. (1994) Ponyattya riziku ta nevznachnosti [Understanding Rizik and Non-Significance]. THE-SIS. № 5, pp. 12–28.

14. Nikitina T.V. (2012) Strahovanie kommercheskih i finansovyh riskov [Insurance of commercial and financial risks]. Peter, 20 p.

15. Nosova O.V. (2008) Investicijnyj klimat v Ukraini: osnovni napryami polipshennya. Strategichni prioriteti [Investment Climate in Ukraine: Main Direct Policies. Strategic priorities]. № 1, pp. 59–65.

16. Omelchenko V.V. (2006) Pobudova korporativnoyi sistemi upravlinnya finansovimi rizikami. Finansovij menedzhment v strahovij kompaniji [Pobudova corporate system and financial management. Financial management in the insurance company]. № 3. Dovidkovo-legal system "Garant Platform F1": behind the camp on 28.10.2017.

17. Pavlenkov M.N. (2017) Ekspertnye metody ocenki riskov. Matematicheskie metody i informacionnye tehnologii v ekonomike, sociologii i obrazovanii [Expert methods of risk assessment. Mathematical methods and information technologies in economics, sociology and education: collection of articles. Articles]. Penza: Penza State technologist, academy, 259 p.

18. Paramonov Y.V. (2005) Finansovye riski korporacij [Financial risks of corporations] (PhD Thesis), Moscow.

19. Radziyevskiy O.V. (2015) Superechnosti dolarizatsiyi ekonomiki Ukraini v umovah finansovoyi globalizatsiyi [The super-variability of the dolarization of the Ukrainian economy in the minds of financial globalization. Economics of Ukraine]. № 2, pp. 16–23.

20. Romanov V.S. Ponyatie riskov v ekonomicheskoy deyatel'nosti [The concept of risks in economic activity]. URL: <http://www.aup.ru/articles/finance/1.htm> (accessed 18 September 2020).

21. Ross S. (2001) Osnovi korporativnih finansiv [Fundamentals of corporate finance]: tran. from English, Moscow: Laboratory of Basic Knowledge. (in Russian)

22. Samuelson P. (1993) Ekonomika [Economics]. Moscow: MGP "Algon" VNIIS. (in Russian)

23. Chernova G.V., Kudryavtsev A.A. (2007) Upravlinnya rizikami [Risk management]. Moscow. (in Russian)

24. Shapkin A.S., Shapkin V.A. (2012) [Economic and financial risks. Valuation, management, investment portfolio]. 8th ed. Moscow: Dashkov and Ko. (in Russian)